

Μπαρόκ

Η εποχή του Μπαρόκ ξεκινά γύρω στα 1600 με το τέλος της Αναγέννησης και τελειώνει στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, με τον θάνατο του βασικού εκπροσώπου της, του Johann Sebastian Bach. Ο όρος αυτός εμφανίζεται τόσο στην μουσική όσο και στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη λογοτεχνία και τη ζωγραφική. Γενικά το ύφος της τέχνης (και της μουσικής) στο μπαρόκ είναι πομπώδες και πολύπλοκο. Παρατηρείται μία στροφή προς το συναίσθημα σε αντίθεση με τον ορθολογισμό της αναγεννησιακής περιόδου.

Χαρακτηριστικά της μουσικής μπαρόκ

- Εδραιώνεται η χρήση του μείζονα και του ελάσσονα τρόπου που αντικαθιστά τους εκκλησιαστικούς τρόπους
- Εμφανίζεται και διευρύνεται η ομοφωνική γραφή
- Συγκεκριμένα μουσικά μοτίβα χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν συμβολικά συγκεκριμένα συναισθήματα (Affektenlehre)
- Εμφανίζονται νέα μουσικά είδη (ορατόριο, σουίτα, κοντσέρτο σόλο και γκρόσο)
- Εμφανίζεται το basso continuo (συνεχές μπάσο ή βάσιμο)
- Γεννιέται η όπερα

Στην **ομοφωνική** συνθετική γραφή μία μελωδία θεωρείται κύρια ενώ οι υπόλοιπες φωνές (ή όργανα) την συνοδεύουν χρησιμοποιώντας νότες που ανήκουν στην κατάλληλη συγχορδία. Η ομοφωνική γραφή θα κυριαρχήσει την περίοδο του κλασικισμού και θα διατηρηθεί ως σήμερα.

Σημαντικοί συνθέτες της μπαρόκ μουσικής

Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ [Johann Sebastian Bach] (1685-1750)
Γκέοργκ Φρήντριχ Χέντελ [Georg Friedrich Händel] (1685-1759)
Αρκάντζελο Κορέλι [Arcangelo Corelli] (1653-1713)
Χένρυ Πέρσελ [Henry Purcell] (1659-1695)
Αλεσάντρο Σκαρλάτι [Alessandro Scarlatti] (1660-1725)
Αντόνιο Βιβάλντι [Antonio Vivaldi] (1678-1741)
Ζαν-Φιλίπ Ραμό [Jean-Philippe Rameau] (1683-1764)
Γιόχαν Άντολφ Χάσσε [Johann Adolf Hasse] (1699-1783)

Σημαντικά μουσικά είδη του μπαρόκ

Ορατόριο: συναυλιακή παρουσίαση θρησκευτικού κειμένου (συνήθως ιστορίες από την Βίβλο) με σολίστες, ορχήστρα και χορωδία

Κοντσέρτο (σόλο και γκρόσο): οργανική σύνθεση με σολιστικό όργανο (ή ομάδα οργάνων στο κοντσέρτο γκρόσο) και ορχηστρικό σύνολο.

Σουίτα: οργανική σύνθεση για ορχήστρα ή για πληκτροφόρο που αποτελείται από μία σειρά αυτοτελών χορευτικών κομματιών.

Φούγκα: οργανική σύνθεση για πληκτροφόρο που βασίζεται στην διαπλοκή δύο χαρακτηριστικών μελωδιών (θέμα και αντίθεμα).

Όπερα:

Διάφορες μορφές μουσικών θεατρικών δρώμενων είχαν ήδη εμφανιστεί από την εποχή του Μεσαίωνα. Η πρώτη ολοκληρωμένη όπερα γράφεται το 1607 από τον Κλαούντιο Μοντεβέρντι (Claudio Monteverdi, "L' Orfeo") και έχει θέμα την ιστορία του Ορφέα, μια ιστορία που φαίνεται να προτιμούν οι συνθέτες όπερας ακόμα και στον 20ό αιώνα. Ο Μοντεβέρντι θα γράψει στη συνέχεια κι άλλες όπερες, από τις οποίες οι δύο πιο γνωστές ανεβαίνουν ακόμα και σήμερα σε κάποια θέατρα: «Η επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα» (Il ritorno d' Ulisse in patria, 1640) και «Η στέψη της Ποπείας» (L' incongrazione di Porpea, 1643). Σημαντικό έργο της εποχής του Μπαρόκ ήταν και η όπερα «Διδώ και Αινείας» (1684-5) του Πέρσελ. Ο Χέντελ, ένας από τους πιο μεγάλους συνθέτες του Μπαρόκ θα γράψει στις αρχές του 18^{ου} αιώνα συνολικά 41 όπερες, με πιο γνωστές τις: «Ταμερλάνος» (Tamerlano, 1724), «Ιούλιος Καίσαρ» (Giulio Cesare, 1724) και «Αλτσίνα» (Alcina, 1735) που παίζονται ακόμα και σήμερα.

Μουσικά όργανα

Την εποχή του μπαρόκ κατασκευάζεται η **πρώτη μορφή πιάνου** (τέλη του 16^{ου} αιώνα από τον Μπαρτολομεο Κριστοφόρι). Σε αντίθεση με το τσέμπαλο, επίσης σημαντικό πληκτροφόρο του μπαρόκ που ανήκει όμως στα νυκτά όργανα, στο **pianoforte** (ή απλώς πιάνο) κατασκευάζονται μικρά «σφυράκια» που χτυπούν τις χορδές, δίνοντας στον εκτελεστή την δυνατότητα να παίξει δυνατά (forte) ή σιγά (piano). Αυτή η νέα δυνατότητα δίνει και το όνομά της στο όργανο (pianoforte = σιγά-δυνατά). Η εξέλιξη των πρώτων πιάνων του μπαρόκ είναι το σύγχρονο πιάνο.

Άλλα **πληκτροφόρα** του μπαρόκ: τσέμπαλο, εκκλησιαστικό όργανο

Πνευστά: τρομπέτα, φυσικό κόρνο, όμποε, φλάουτο, φαγκότο

Έγχορδα: βιολί, βιόλα, βιολοντσέλο, κοντραμπάσο

Κρουστά: τύμπανα

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

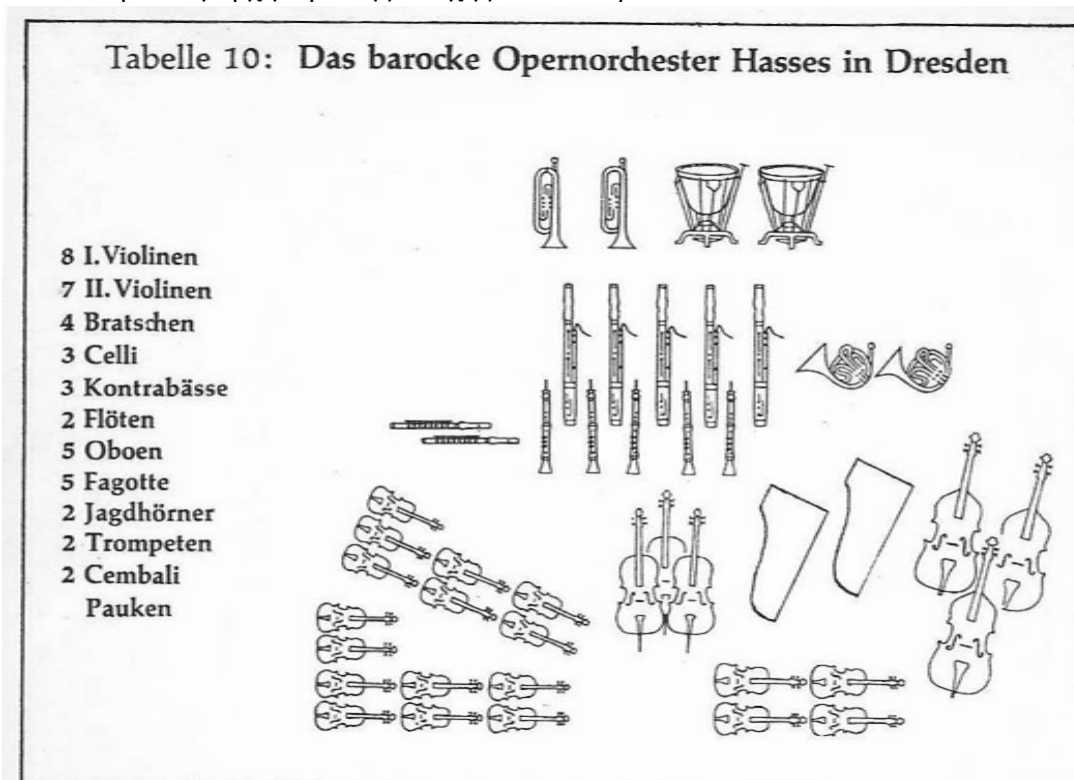
Γεννημένος στο Άιζεναχ, από οικογένεια μουσικών, ο Μπαχ θα γίνει ο βασικότερος εκπρόσωπος της εποχής του Μπαρόκ. Ως οργανίστας και κάντορας σε διάφορες Εκκλησίες της Γερμανίας θα γράψει πολυάριθμα εκκλησιαστικά κυρίως έργα, συνδεδεμένα με το λειτουργικό τυπικό της προτεσταντικής Εκκλησίας. Από το 1723

και ως το τέλος της ζωής του θα μείνει στην Λειψία ως αρχιμουσικός στην Εκκλησία του Αγίου Θωμά. Ο Μπαχ στην εποχή του θα τιμηθεί ως δεξιότεχνης οργανίστας αλλά όχι ως συνθέτης. Σχεδόν έναν αιώνα μετά, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, θα αναγνωριστεί η συνθετική του αξία και θα αρχίσει η συστηματική έκδοση των έργων του.

Σημαντικά έργα του Μπαχ: «Βραδεμβούργια Κοντσέρτα», «Το καλώς συγκερασμένο κλειδοκύμβαλο» (48 Πρελούδια και Φούγκες), «Τα κατά Ματθαίον Πάθη», «Ορατόριο των Χριστουγέννων».

Ο Μπαχ θα παντρευτεί δύο φορές και θα αποκτήσει συνολικά 20 παιδιά. Πολλά από αυτά θα γίνουν επαγγελματίες μουσικοί.

Η οπερατική ορχήστρα της εποχής του Μπαρόκ



Ερωτήσεις

1. Πότε τοποθετείται χρονικά η εποχή του Μπαρόκ;
2. Ποιο σημαντικό γεγονός ορίζει το τέλος της εποχής του Μπαρόκ;
3. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της εποχής του Μπαρόκ;
4. Αναφέρατε μερικούς σημαντικούς συνθέτες του Μπαρόκ.
5. Ποια μουσικά είδη του Μπαρόκ γνωρίζετε;
6. Ποια είναι η πρώτη όπερα; Ποιο είναι το θέμα της;
7. Ποιοι γνωστοί συνθέτες του Μπαρόκ έγραψαν όπερες;
8. Υπάρχουν όπερες μπαρόκ που να παίζονται σήμερα;
9. Ποιος είναι ο βασικότερος εκπρόσωπος του Μπαρόκ;
10. Ο Μπαχ ήταν δημοφιλής συνθέτης στην εποχή του;
11. Αναφέρατε μερικά έργα του Μπαχ;
12. Αναφέρατε μερικά μουσικά όργανα της εποχής του μπαρόκ.
13. Γιατί η πρώτη μορφή πιάνου ονομάστηκε *fortepiano*;